

UČENIE ORIGENA O LOGU

Vasyl' KUZMYK

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Origenes je významným predstaviteľom alexandrijskej teológie 3. storočia a patrí k veľkým osobnostiam histórie ľudstva. Je považovaný za najplodnejšieho spisovateľa prvotnej Cirkvi. V jeho teológii sa stretneme s pomerne bohatým učením o Logu. Napriek tomu v teologickom myslení Origena, na rozdiel od jeho predchodcu Klimenta Alexandrijského, centrálnu a dominantnú koncepciu tvorí učenie o Bohu Otcovi.³⁵⁹ Toto učenie je prameňom a osnovou jeho teologického systému, z ktorého vychádza jeho učenie o Logu.

LOGOS A JEHO VEČNÉ RODENIE

Origenes učí o večnom rodení Loga. Jeho chápanie je odlišné od niektorých apologétov, napríklad, svätého Justína Mučeníka. Svätý Justín vo svojom diele *Dialóg so Židom Tryfonom* prezentuje učenie o dokozmickej existencii Loga,³⁶⁰ avšak v jeho dielach sa nestretneme s takým kategorickým a jasným vyjadrením večného rodenia Loga, ako v dielach Origena.

Origenes je prvým cirkevným spisovateľom, ktorý sa jasne vyslovil za večné rodenie Syna od Otca. K tejto skutočnosti ho priviedla idea o Božej nemeniteľnosti. Tvrdí, že Boh je Otcom Syna a je nemeniteľný, preto musel byť Otcom od večnosti a Syn pochádza od Otca. Danú skutočnosť nie je možné si predstavovať ako akt, ktorý má svoj počiatok v čase, ani ako ukončený akt, pretože tento akt je nemysliteľný mimo Boha a jeho podstaty a má večne

³⁵⁹ Pozri ZOZULAK, J. 2005. *Filozofia, teológia, jazyk*. 1. vyd. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2005. s. 139 - 145.

³⁶⁰ Pozri ИУСТИН ФИЛОСОФ. 1995. *Разговор с Трифоном Иудеанином о истине христианского Закона*. 48; 87. 1. vyd. (русский перевод: Ириней, архиепископ Твердский и Кашинский). Москва : Типография Святейшего Синода, 1995. s. 117 - 119; s. 226 - 228.

trvajúci proces,³⁶¹ čo potvrdzuje Origenes v nasledujúcich slovách: „Rodenie Syna je niečo výnimočné a hodné Boha; nie je možné nájsť mu (rodeniu) žiadne prirovnanie nielen medzi vecami, ale ani v myslí a rozume, pretože ľudská myseľ nedokáže pochopiť, ako nezrodený Boh sa stáva Otcom jednorodeného Syna. Ved' toto rodenie je večné a nepretržité.“³⁶²

Učenie Origena o pochádzaní Syna od Otca nie je možné predstavovať si v zmysle emanácie – oddelenia, vydelenia časti Boha, pretože by to viedlo k deleniu podstaty Boha, ako aj k Jeho zmenšeniu delením na časti.³⁶³ Origenes sa vyhýba výrazu „z podstaty Otca“, pretože videl v ňom náznak delenia alebo zmenšenia podstaty Boha, a hovorí skôr o tom, že Boh je jednoduchý a nedeliteľný a Syn sa rodí z vôle Otca. V teológii Origena rodenie Syna z vôle Otca nie je aktom, ktorý je spojený s rozhodnutím Boha stvoriť svet a podmienený stvoriteľskou činnosťou Loga vo význame prostredníka. Takéto učenie je typické pre apologétov, kde Syn je hlavným činiteľom aktu stvorenia sveta, je prostredníkom medzi Bohom Otcom a svetom a všetko koná podľa vôle Otca. Z pohľadu Origena rodenie Syna vyplýva z vnútornej nevyhnutnosti samotného života Boha. Je to večný proces. Origenes zavrhuje učenie apologétov o rodení Syna a je bližšie k nicejskému učeniu v porovnaní s predchádzajúcimi cirkevnými spisovateľmi.³⁶⁴

Origenes vo svojom diele *O počiatkoch* pomocou analógie vysvetľuje pochádzanie Syna od Otca, ako aj Jeho večné rodenie. Analógia vysloveného ľudského slova v kontexte danej problematiky bola populárna v období apologétov, najmä svätého Justína Mučeníka. Podľa nášho názoru pre Origena takáto analógia bola nepostačujúca, preto v tomto smere robí krok vpred a odporúča chápať rodenie Syna podobne tomu, ako sa želanie rodí z mysle. Origenes hovorí: „Je potrebné si predstaviť Božiu moc, ktorá tvorí základ činnosti Boha; s jej pomocou On tvorí, udržiava a riadi všetko viditeľné a neviditeľné... Práve od tejto nesmierne veľkej moci (pochádza) „vyparenie“, ináč povedané moc, ktorá má

³⁶¹ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 78 - 79.

³⁶² ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 2, 4. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка: Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁶³ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 79.

³⁶⁴ Pozri СКУПАТ, К. 2005. *Святые отцы и церковные писатели доникеевского периода (I – III вв.)*. Учебное пособие по патрологии. 1. vyd. Сергиев Посад : Свято-Троицкая Сергиева Лавра, Московская Духовная Академия, 2005. s. 206 - 207.

svoju vlastnú hypostázu (subsistentia). Táto moc pochádza z moci, ako želanie z mysle, avšak samotné Božie želanie stáva sa tiež Božou mocou. Týmto spôsobom vzniká ďalšia moc, ktorá existuje (subsistens) podľa vlastných osobitostí (in sua proprietate), alebo ako hovorí Písmo, akési vyparenie prvej nezrodenej Božej sily, od ktorej má svoje bytie. Nebolo času, kedy by jej nebolo. Ak by niekto skutočne chcel povedať, že ona neexistovala, ale neskôr získala svoje bytie (subsistentiam), nech povie aj príčinu, prečo Otec, ktorý jej dal bytie, neuskutočnil to skôr? Ak niekto poukáže na nejaký počiatok, kedy sa uskutočnilo toto „vyparenie“ od Božej moci, opýtame sa opäť, prečo sa to neuskutočnilo pred týmto počiatkom, na ktorý bolo poukázané? Tak by sme sa mohli neustále pýtať na obdobie pred počiatkom a pokračovali by sme v otázkach ďalej a ďalej... Z toho jasne vyplýva, že táto para Božej moci, ktorá nemá počiatok mimo samotného Boha, existovala vždy. Nemá žiaden iný počiatok, okrem samotného Boha, od ktorého pochádza a rodí sa. V súlade s apoštolom, ktorý hovorí, že „Christos je Božia moc“³⁶⁵, túto „paru“ je potrebné považovať nielen za paru Božej moci, ale aj za moc od moci.“³⁶⁶

LOGOS VO VZŤAHU K BOHU OTCOVI

V teologickom myslení Origena sa stretneme s myšlienkou, v ktorej Origenes do určitej miery znižuje postavenie Syna vo vzťahu k Bohu Otcovi, čo pridáva jeho teológii subordinacionistický charakter. Celkovo subordinacionistický charakter vzťahu troch osôb Svätej Trojice je určitým nedostatkom teológie Origena.

Príčinou vzniku subordinacionizmu v teológii Origena je predovšetkým to, že neuznával Syna ako jednobytného s Otcom. V polemike s gnostikom Heraklidom otvorene popieral jednobytnosť Syna s Otcom a snažil sa dokázať, že ani Syn, ani Svätý Duch nie sú jednobytní s Otcom. Podľa Origena nerovnosť Syna s Otcom sa prejavuje v tom, že jedine Otec je absolútnou Monádou, zatiaľ čo v Synovi je akási množnosť.³⁶⁷ Origenes tvrdí, že Otec je Boh v pravom slova zmysle.³⁶⁸ Logos je druhý Boh (δεύτερος θεός).³⁶⁹ Podstata Syna nie je súmerná

³⁶⁵ Pozri 1Kor 1, 24.

³⁶⁶ ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 2, 9. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка: Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁶⁷ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 79 - 80.

³⁶⁸ Pozri ORYGENES. 1981. *Komentarz do Ewangelii św. Jana*. II, 3 (20). 1. vyd. (preklad S.

Božstvu Otca. Aj poznanie Syna je podľa názoru Origena menšie než poznanie Otca.³⁷⁰

Logos podľa Origena je druhou hypostázou Svätej Trojice. Základ tohto tvrdenia nájdeme skôr v novozákonnej christológii, ako vo filozofii Platóna, z ktorej Origenes často vychádzal. Avšak v kontexte učenia o Logu Origenes podriaďuje christológiu filozofickej logológii. V učení platonizmu Logos je podriadený, vždy sa nachádza na druhom mieste a môže byť len δεύτερος θεός. Je to určujúca črta filozofického chápania Logu, znak, podľa ktorého je možné rozoznať filozofické chápanie. Tak ako platonici učili v duchu subordinacionizmu, podobne aj Origenes hovorí o Logu ako o druhom Bohu, z čoho vyplýva, že bol ovplyvnený platonizmom.³⁷¹

Origenes ako prvý používa výraz „tri Hypostázy“ a poukazuje na odlišnosť hypostáz Svätej Trojice. V tom spočíva jeho dogmaticko-historický prínos.³⁷² Avšak Origenov subordinacionizmus sa prejavuje v jeho učení o sférach pôsobenia osôb Svätej Trojice. Boh a Otec, od ktorého všetko pochádza, udeľuje všetkému bytie a na všetko pôsobí. Menším je Syn, ktorý pôsobí iba na rozumové bytosti. Ešte menším je Svätý Duch, ktorého sférou pôsobnosti sú iba svätí.³⁷³ Uvedenú skutočnosť výstižne vykresľuje nasledujúca pasáž Origenovho spisu *O počiatkoch*: „Od týchto svedectiev o jednote Otca, Syna a Svätého Ducha prejdeme teraz k tomu, o čom sme vlastne začali uvažovať. Boh Otec dáva všetkým bytostiam bytie; účasť bytosti v Christovi ako Logu robí ich rozumnými. Z toho vyplýva, že tieto bytosti sú hodné buď chvály alebo trestu, nakoľko sú schopné cností alebo vášní. Preto existuje blahodať Svätého Ducha, aby bytosti, ktoré nie sú sväté podľa prirodzenosti, stali sa svätými prostredníctvom účasti na tejto blahodati.

Kalinowski). Warszawa : Akademia Teologii katolickej, 1981. s. 103.

³⁶⁹ Pozri ORYGENES. 1981. *Komentarz do Ewangelii św. Jana*. VI, 39 (202). 1. vyd. (preklad S. Kalinowski). Warszawa : Akademia Teologii katolickej, 1981. s. 198.

³⁷⁰ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 80.

³⁷¹ Pozri САВРЕЙ, В. 2005. *Александрийская школа в истории философско-богословской мысли*. 1. vyd. Москва : издательство КомКнига, 2005. s. 503 - 504.

³⁷² Pozri СКУПАТ, К. 2005. *Святые отцы и церковные писатели доникейского периода (I – III вв.)*. Учебное пособие по патрологии. 1. vyd. Сергиев Посад : Свято-Троицкая Сергиева Лавра, Московская Духовная Академия, 2005. s. 209.

³⁷³ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 81.

*Bytosti majú svoje bytie od Boha Otca, rozumnosť od Slova, svätosť od Svätého Ducha“.*³⁷⁴

Origenes sa snaží pomocou názorných príkladov vysvetliť vzťah Loga a Boha Otca a priblížiť ho ľudskému chápaniu.³⁷⁵ Pomocou analógie sa snaží vyjasniť vzťah Syna k Otcovi a hovorí, že Boh je svetlo a Syn je žiarením tohto svetla. Ako svetlo je nemysliteľné bez žiarenia, tak Otec je nemysliteľný bez Syna, ktorý je obrazom Jeho hypostázy.³⁷⁶ Na inom mieste Origenes hovorí: „Mali by sme sa pozrieť, ako je povedané potvrdené autoritou Svätého Písma. Apoštol Pavol hovorí, že jednorodený Syn je obrazom neviditeľného Boha, prvorodený pred všetkým stvorením³⁷⁷ a v liste Hebrejom píše, že On „je odlesk slávy a obraz Jeho hypostázy“³⁷⁸“³⁷⁹

Origenes podobne ako Kliment Alexandrijský zavrhuje učenie apológétov o dvoch formách existencie Logu: Loga vnútorného a vysloveného a pripisuje Logu večnú existenciu. Významný pravoslávny teológ A. Spasskij tvrdí, že učenie Origena o Logu prvýkrát v alexandrijskej filozofii definitívne odstraňuje odlišnosť medzi λόγος ἐνδιάθετος a λόγος προφορικός, čo bolo základom apologetickej teológie.³⁸⁰ Logos v teologickom myslení Origena sa nikdy nenachádzal v potenciálnom stave, ale vždy bol reálne prejavujúci sa.

LOGOS VO VZŤAHU K ČLOVEKU

Logos v kontexte poznania Boha podľa Origena predstavuje pre človeka tajomstvo, k vniknutiu do ktorého je potrebné vynaložiť určité duchovné úsilie.

³⁷⁴ ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 3, 8. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка: Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁷⁵ Позри БОЛОТОВ, В. 1999. *Собрание церковно-исторических трудов в 8 томах. Т. 1. Учение Оригена о Св. Троице*. 2. vyd. Москва : Издательство Мартис, 1999. s. 198.

³⁷⁶ Позри ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 2, 4. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка: Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁷⁷ Позри Kol 1, 15.

³⁷⁸ Hebr 1, 3.

³⁷⁹ ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 2, 5. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка: Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁸⁰ Позри СПАССКИЙ, А. 1914. *История догматических движений в эпоху Вселенских Соборовъ (в связи съ философскими учениями того времени). Том I. Тринитарный вопросъ. (История учения о св. Троице)*. 2. vyd. Сергиевъ Посад : Издание книжного магазина М. С. Елова, 1914. s. 89.

Boh Otec je pre človeka nepochopiteľný. Podobne aj Boh Syn je nepochopiteľný, pretože prví ľudia svojim pádom narušili prvopočiatčnú jednotu s Ním. Boh Otec je pre ľudstvo neviditeľný. Ani Syn ho nevidí potom, čo prijal ľudskú prirodzenosť. Avšak Syn pozná Otca intelektuálne.³⁸¹ Origenes predkladá ľudstvu dôležitú výzvu, možnosť vidieť Boha, ale len čistým srdcom.³⁸² Pre Origena čistota srdca je totožná s čistotou rozumu. Táto čistota bola daná človeku, keď ho Boh stvoril.

Origenes tvrdí, že poznanie Boha závisí od Loga. Preto ten, kto nemá vo svojom rozume Syna, nemá ani Otca. Poznať Boha môže každý človek. Dôkazom toho je akt vtelenia Boha.³⁸³ Origenes bol jedným z prvých cirkevných spisovateľov, ktorý nazval Christa Bohočlovekom (θεάνθρωπος).³⁸⁴ Poukazyval na to, že človečenstvo Isusa Christa bolo len jednou z epizód Jeho aktivity vo vzťahu k spásu ľudstva. Podľa neho Boží Syn duchovne vychovával ľudstvo i do vtelenia. Origenes akoby pokračuje v učení Klimenta Alexandrijského o Logu a poukazuje na pravdepodobne existujúcu tradíciu teologického myslenia v Alexandrijskej škole. Osoba Isusa Christa v učení Origena má dôležitý filozoficko-teologický význam. Christos ako človek predstavuje ideál kresťanského gnostika.

VTELENÝ LOGOS A IKONÓMIA SPÁSY

V učení Origena vtelenie Loga je podmienené spásou ľudského rodu. Origenes hovorí, že *„Boží Syn pre spásu ľudského rodu zjavil sa ľudom a prebýval medzi ľuďmi. Prijal nielen ľudské telo, ako si myslia niektorí, ale aj dušu, ktorá podľa prirodzenosti je podobná našim dušiam, avšak podľa rozpoloženia a cností je podobná*

³⁸¹ Pozri ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 1, 8. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка Н. Петров). Самара : Издательство Ра, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁸² Pozri ОРИГЕН. 1993. *О началах*. I, 1, 9. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка Н. Петров). Самара : Издательство Ра, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁸³ Pozri БОЛОТОВ, В. 1999. *Собрание церковно-исторических трудов в 8 томах. Т. 1. Учение Оригена о Св. Троице*. 2. vyd. Москва : Издательство Мартис, 1999. s. 198.

³⁸⁴ Pozri ОРИГЕН. 1993. *О началах*. II, 6, 3. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка Н. Петров). Самара : Издательство Ра, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

*Jemu; takú dušu, ktorá by mohla stále plniť želania a rozhodnutia Slova a Múdrosti“.*³⁸⁵ Zasluhou Origena v tomto aspekte je skutočnosť, že on prvý jasne nastolil otázku o duši Christa a dal na túto otázku patričnú odpoveď. Tvrdil, že duša Isusa Christa bola jedinou, ktorá nezhrešila a horela láskou k Bohu. Podľa svojich cností bola podobná Logu.³⁸⁶ Tiež tvrdil, že Boží Logos sa zjednotil tak s dušou a ako aj s telom Isusa Christa.³⁸⁷ Zjednotenie Loga s dušou vysvetľoval pomocou analógie rozpaleného železa, v ktorom železo a oheň sa navzájom prenikajú, ale nemení sa ich podstata.³⁸⁸

Podľa Origena sa Isus Christos narodil z Panny. Jeho narodenie bolo skutočné. Logos z lásky k ľudskému rodu a pre jeho spásu ponížil sám seba, vtelil sa, aby takto bol pochopiteľný pre človeka. Prijal na seba naše slabosti, naše neduhy. Isus Christos je a ostáva aj napriek vteleniu skutočným človekom. Z druhej strany, na Logu sa tiež nič nezmenilo, nič z neho neubudlo, Logos ostáva takým istým, aký bol do vtelenia.³⁸⁹ V Christovi sú dve prirodzenosti: Božská a ľudská, On je dokonalý Boh a človek.³⁹⁰ Origenes tvrdí, že v Ňom Božská a ľudská prirodzenosť zachovávajú svoje osobitosti. Hovorí: *„Predovšetkým je potrebné vedieť, že v Christovi iné je - prirodzenosť Jeho Božstva, pretože je jednorodený Boží Syn; a iné – ľudská prirodzenosť, ktorú prijal v náležitom čase v súlade s ikonómiou.“*³⁹¹

V celom filozoficko-teologickom systéme Origena dôležitú rolu hrá spasenie, ktoré je chápané Origenom ako návrat k prvopočiatocnému stavu videnia podstaty Boha a jednoty s Ním. Podľa Origena existuje rozumná

³⁸⁵ ОРИГЕН. 1993. *О началах*. IV, 31, 4. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁸⁶ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 82 - 83.

³⁸⁷ Pozri ОРИГЕН. 1996. *Против Цельса*. I, 66. 1. vyd. (перевод с греческого языка: Л. Писарев). Москва : Учебно-информационный экуменический центр ап. Павла МГУ, 1996. s. 98 - 100.

³⁸⁸ Pozri ОРИГЕН. 1993. *О началах*. II, 6, 6. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

³⁸⁹ Pozri ОРИГЕН. 1996. *Против Цельса*, IV, 15. 1. vyd. (перевод с греческого языка: Л. Писарев). Москва : Учебно-информационный экуменический центр ап. Павла МГУ, 1996. s. 273 - 274.

³⁹⁰ Pozri ORYGENES. 1981. *Komentarz do Ewangelii św. Jana*, X, 6 (24). 1. vyd. (preklad S. Kalinowski). Warszawa : Akademia Teologii katolickiej, 1981. s. 226.

³⁹¹ ОРИГЕН. 1993. *О началах*, I, 2, 1. [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка Н. Петров). Самара : Издательство Па, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>.

bytosť, ktorú neomrzelo videnie Boha a ktorá preto nepadla ani neokúsila dôsledky hriešneho pádu. Bol to človek Isus Christos. On nezneužil, v porovnaní s ostatnými rozumnými bytosťami, svoju slobodnú vôľu a úplne sa odovzdal láske k Bohu, ochránil svoje prvopočiatkové spojenie s Božím Logom. On bol tou ľudskou dušou, do ktorej v náležitom čase sa vtelil Boží Syn. Podľa Origena Isus Christos v kontexte spasenia má viac pedagogickú ako vykupiteľskú úlohu. Ikonómia spasenia spočíva v tom, aby cestou napomínaní a poučení Isus Christos postupne priviedol svet k obnove všetkého.³⁹² V tejto súvislosti významný pravoslávny teológ G. Florovský tvrdí, že vtelenie Loga podľa Origena má pedagogický význam a je zjavením Slova. Prostredníctvom vtelenia sa Boh stáva otvoreným a hmatateľným pre ľudstvo. Christos pre Origena je predovšetkým prorok a učiteľ. Idea výchovy a vzdelávania preniká celý filozoficko-teologický systém Origena a je jednou z črt helenizmu v jeho spisoch. Podľa Origena každá duša k dosiahnutiu dokonalosti potrebuje nielen sprievodcu, ale aj vzor. Takýmto vzorom je bezpodmienečne Isus Christos.³⁹³

Vykupiteľské dielo Isusa Christa Origenes hodnotí ako všestranné a poukazuje na jeho rôznorodé aspekty. Isusa Christa nazýva zákonodarcom, Mojžišom Nového Zákona, učiteľom spravodlivých, lekárom hriešnikov, vzorom dokonalosti, napodobňovanie ktorého vedie k účasti na Božom živote. Isus Christos je hlavne Vykupiteľom a obetou za naše hriechy. Origenes hodnotí smrť Christa ako výkup ľudského rodu z moci diabla a ako obeť zmierenia človeka s Bohom. Kvôli hriechu ľudia boli odovzdaní diablovi, stali sa jeho otrokmi, jeho vlastníctvom. Podľa Origena Christos víťazne zostúpil do pekiel a vyslobodil ľudské duše, premohol smrť a slávnostne vstal z mŕtvych.³⁹⁴ Pre Origena vykupiteľské dielo Isusa Christa má univerzálny charakter. Rozprestiera sa nielen na celé ľudstvo, ale aj na všetky iné duchovné bytosti, pretože aj oni potrebovali spásu a zmierenie s Bohom.³⁹⁵

³⁹² Pozri МЕЙЕНДОРФ, И. 2001. *Введение в святоотеческое богословие*. 2. vyd. Клин : Фонд Христианская жизнь, 2001. s. 119 - 120.

³⁹³ Pozri ФЛОРОВСКИЙ, Г. 1998. Противоречия оригенизма. In *Догмат и история*. Москва : Издательство Свято-Владимирского Братства, 1998. s. 297 - 299.

³⁹⁴ Pozri САГАРДА, Н. 2004. *Лекции по патрологии I – IV века*. 2. vyd. Москва : Издательский Совет Русской Православной Церкви, 2004. s. 470.

³⁹⁵ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia*. 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. s. 83 - 84.

Zoznam bibliografických odkazov

- БОЛОТОВ, В. 1999. *Собрание церковно-исторических трудов в 8 томах. Т. 1. Учение Оригена о Св. Троице.* 2. vyd. Москва : Издательство Мартис, 1999. 583 s.
- ФЛОРОВСКИЙ, Г. 1998. Противоречия оригенизма. In *Догмат и история.* Москва : Издательство Свято-Владимирского Братства, 1998. s. 292 - 302. ISBN 5-900249-27-1.
- ИУСТИН ФИЛОСОФ. 1995. *Разговор с Трифоном Иудеанином о истине христианского Закона.* 1. vyd. (русский перевод Ириней, архиепископ Твердский и Кашинский). Москва : Типография Святейшего Синода, 1995. 352 s.
- МЕЙЕНДОРФ, И. 2001. *Введение в святоотеческое богословие.* 2. vyd. Клин : Фонд Христианская жизнь, 2001. 447 s. ISBN 5-93313-018-4.
- ORYGENES. 1981. *Komentarz do Ewangelii św. Jana.* 1. vyd. (preklad S. Kalinowski). Warszawa: Akademia Teologii katolickiej, 1981. 348 s.
- ОРИГЕН. 1993. *О началах.* [online]. 3. vyd. (перевод с латинского языка: Н. Петров). Самара : Издательство Ра, 1993. [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: <<http://mystudies.narod.ru/library/o/origen/princip1.htm>>. ISBN 5-86289-005-X.
- ОРИГЕН. 1996. *Против Цельса.* 1. vyd. (перевод с греческого языка Л. Писарев). Москва: Учебно-информационный экуменический центр ап. Павла МГУ, 1996. 365 s. ISBN 0-922792-41-0.
- PRUŽINSKÝ, Š. 2003. *Patrológia II. Cirkevná a kresťanská literatúra 2. až 8. storočia.* 2. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. 479 s. ISBN 80-8068-203-8.
- САГАРДА, Н. 2004. *Лекции по патрологии I – IV века.* 2. vyd. Москва : Издательский Совет Русской Православной Церкви, 2004. 796 s. ISBN 5-94625-092-2.
- САВРЕЙ, В. 2005. *Александрийская школа в истории философско-богословской мысли.* 1. vyd. Москва : издательство КомКнига, 2005. 1008 s. ISBN 5-484-00335-0.
- СКУРАТ, К. 2005. *Святые отцы и церковные писатели доникейского периода (I – III вв.). Учебное пособие по патрологии.* 1. vyd. Сергиев Посад : Свято-Троицкая Сергиева Лавра, Московская Духовная Академия, 2005. 256 s.

- СПАССКІЙ, А. 1914. *Исторія догматическихъ движеній въ эпоху Вселенскихъ Соборовъ (в связи съ философскими ученіями того времени). Том I. Тринитарный вопросъ. (Исторія ученія о св. Троице).* 2. vyd. Сергіевъ Посад : Изданіе книжнаго магазина М. С. Елова, 1914. 648 s.
- ZOZULAK, J. 2005. *Filozofia, teológia, jazyk.* 1. vyd. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2005. 312 s. ISBN 80-8068-352-2.

ORIGEN'S TEACHING ABOUT LOGOS

Vasyl KUZMYK, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov, Masarykova 15, 081 01 Presov, Slovakia, kuzmyk@unipo.sk, 00421517726729

Abstract

This article brings theological thinking of Origen as an important representative of the Alexandrian theology of the 3rd century and outlines his doctrine of the Logos. It refers to the doctrine of God the Father as a starting point for Origen's learning about the Logos. Article also says the native of eternal Logos of the Father as the continuous, eternal process. The article analyses the relationship of the Logos to the God the Father in the context subordinationism and it points to the potential impact of Platonism. It also says about the Logos and its relation to man with an emphasis on the knowledge of the God and the Incarnation of the Logos and iconomy of salvation. The article presents the incarnation of Logos with emphasis on the pedagogical aspect. It touches upon issues such as body and soul to Jesus Christ, cenosis, perfection, redemption and salvation of mankind.

Key words

Origen, Logos, God, man, Incarnation.